

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Αγροδασοπονία: Μια νέα επιστήμη αλλά πολύ παλιά πρακτική

Κωνσταντίνος Θ. Μαντζανάς, Δασολόγος, Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας, Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ., Τ.Θ. 286, 54124 Θεσσαλονίκη

Αγροδασοπονία είναι η επιστήμη που ασχολείται με τα αγροδασικά συστήματα. Αγροδασικά ονομάζονται τα συστήματα, που συνδυάζουν δέντρα με γεωργικές καλλιέργειες ή και λιβαδικά φυτά/ζώα στην ίδια επιφάνεια. Η βλάστηση των συστημάτων αυτών είναι πολύ πλούσια και αποτελείται από διάφορα είδη και λειτουργικούς τύπους. Τα δέντρα του ανωρόφου βρίσκονται σε δυναμική ισορροπία με του θάμνους και τα φυτά του υπορόφου. Τα αγροδασικά συστήματα είναι παραδοσιακή μορφή χρήσης της γης και διαχειρίζονταν από την αρχαιότητα στη χώρα μας. Ανάλογα με τη διαχείριση που ασκείται σε αυτά μπορούν να διακριθούν σε παραδοσιακά και νέα συστήματα. Τα δέντρα των παραδοσιακών συστημάτων είτε είναι δασικά (απομεινάρια παλαιότερων δασικών εκτάσεων) και βρίσκονται διάσπαρτα ή στα όρια του αγρού είτε είναι οπωροφόρα τα οποία φυτεύτηκαν πριν πολλά χρόνια για την παραγωγή καρπών και καυσόξυλων. Στα νέα συστήματα τα δέντρα φυτεύονται για την παραγωγή καρπών και τεχνικής ξυλείας. Τα συστήματα αυτά έχουν οικονομική και περιβαλλοντική αξία. Η οικονομική αφορά την παραγωγή ξύλου και καρπών ενώ η περιβαλλοντική αφορά τη βιοποικιλότητα, τη διατήρηση του τοπίου και την καλύτερη ανακύκλωση των θρεπτικών στοιχείων μέσα στο ίδιο το σύστημα. Τα συστήματα αυτά είναι σταθερότερα από οποιαδήποτε μορφή συμβατικής γεωργίας, ως προς την προστασία του εδάφους, τη βελτίωση του περιβάλλοντος, των βιοτόπων και την άγρια πανίδα, τη διασφάλιση της σταθερότητας και λειτουργικότητας των οικοσυστημάτων αλλά και τη διατήρηση ή και βελτίωση των τοπίων της χώρας μας. Η διατήρηση των αγροδασικών συστημάτων και ίσως η δημιουργία νέων κρίνεται επιτακτική για τη διατήρηση της καλής κατάστασης των εδαφών, της βιοποικιλότητας και του τοπίου καθώς και την εξασφάλιση οικονομικής στήριξης του πληθυσμού της υπαίθρου που ασκεί τέτοιες δραστηριότητες. Η προσπάθεια αυτή απαιτεί την ακριβή γνώση των τύπων των συστημάτων αυτών όπως και της έκτασης που καταλαμβάνουν.

Δασολιβαδικό Σύστημα: Προοπτική Εφαρμογής στους βοσκότοπους των Ημίξηρων Περιοχών της Ελλάδας

Απόστολος Αϊναλής, Δασολόγος, Διευθυντής Δασών Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Η επικράτηση της ελεύθερης, χωρίς προγραμματισμό και σύστημα βόσκησης των αγροτικών ζώων στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές της χώρας μας οδηγεί στην υπερβόσκηση των εκτάσεων αυτών και τη συνεχή υποβάθμισή τους. Η υπερβόσκηση, σε συνδυασμό με τις πυρκαγιές, οδηγεί σε υποβάθμιση της βλάστησης και σε διαβρώσεις δημιουργώντας οριακές συνθήκες ερημοποίησης στις περιοχές αυτές. Η ανάγκη διαφοροποίησης της χρήσης των βοσκότοπων αυτών, γίνεται συνεχώς εντονότερη και απαιτεί λύσεις που θα αποκαταστήσουν τη βιοποικιλότητα, την παραγωγικότητα και θα αναδείξουν την αισθητική του τοπίου ενώ συγχρόνως θα διατηρήσουν την κανονική βόσκηση. Η εφαρμογή του δασολιβαδικού συστήματος, μέσα από ένα προγραμματισμό προστασίας και διαχείρισης, έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει στην αποκατάσταση της βιολογικής και οικολογικής ισορροπίας σε ασκεπείς υποβαθμισμένες λιβαδικές εκτάσεις. Στο δασολιβαδικό σύστημα, η δράση των πρωτογενών παραγόντων – δάσος, λιβάδι, ζώα - διαμορφώνεται έτσι ώστε κάθε παράγοντας να συμβάλλει στη σταθερότητα και τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Μέσα στα δασολιβαδικά συστήματα δημιουργούνται προϋποθέσεις πολλαπλών σκοπών και χρήσεων όπως βόσκησης, παραγωγής ξύλου, αισθητικής ανάδειξης, καταφυγίου άγριας πανίδας, κ.λπ.. Το δασολιβαδικό σύστημα προσφέρει αφενός την ευκαιρία να αντιμετωπιστούν προβλήματα διατροφής των ζώων, τα οποία σήμερα αντιμετωπίζονται με έτοιμες ζωοτροφές και αφετέρου να αναπτυχθεί περισσότερο ανταγωνιστικά η ελληνική κτηνοτροφία μέσα από σύγχρονες μεθόδους διαχείρισης της λιβαδικής γης.

Δασογεωργικά συστήματα

Άννα Σιδηροπούλου, Δασολόγος, Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ.

Τα δασογεωργικά συστήματα αποτελούν έναν από τους τρεις τύπους της αγροδασοπονίας. Πρόκειται για τον συνδυασμό δέντρων και γεωργικών καλλιεργειών στην ίδια επιφάνεια. Στην Ελλάδα καταλαμβάνουν έκταση 1.044.875 εκτ. που αντιστοιχεί στο 30% της συνολικής γεωργικής γης. Είναι στην πλειονότητά τους παραδοσιακά και απαντώνται σε μια ευρεία ποικιλία οικολογικών και κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών από αμνημόνευτους χρόνους. Τα κυρίαρχα δέντρα στα συστήματα αυτά είναι είτε δασικά όπως δρυς, λεύκες, καστανιές, κυπαρίσσια είτε οπορωφόρα όπως καρυδιές, ελιές, αμυγδαλιές κ.ά. τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα ή στα όρια των χωραφιών. Κάτω από τα δέντρα υπάρχουν καλλιεργείες με σιτηρά, όσπρια, λαχανικά, βιομηχανικά και σανοδοτικά φυτά κ.ά.

Στη Μακεδονία και τη Θράκη υπάρχουν 695 δασογεωργικά συστήματα τα οποία καταλαμβάνουν συνολικά 54.620 εκτ. Τη μεγαλύτερη έκταση με δασογεωργικά συστήματα έχει ο νομός Σερρών (8.967 εκτ.) ενώ ο νομός με τα περισσότερα σε αριθμό (98) συστήματα είναι ο νομός Ροδόπης. Τα συστήματα αυτά αποτελούνται από μεγάλη ποικιλία δέντρων και γεωργικών καλλιεργειών, ωστόσο το 39% εμφανίζει μέτρια έως πλήρη εγκατάλειψη. Τα παραδοσιακά δασογεωργικά συστήματα σήμερα, σε όλη τη χώρα, κινδυνεύουν να εγκαταλειφθούν ή να μετατραπούν σε εντατικές μονοκαλλιεργείες. Για αυτό το λόγο αυτό η απογραφή και η αξιολόγηση τους είναι επιτακτική, αποσκοπώντας πάντοτε στην αειφορική διαχείρισή τους. Περιοχές με αντιπροσωπευτικά, χαρακτηριστικά, παραδοσιακά συστήματα πρέπει να διασωθούν, να προστατευθούν και να ανακηρυχθούν ως προστατευόμενα τοπία.

Το αγροδασικό μέτρο στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ και οι προοπτικές εφαρμογής του στην Ελλάδα

Βασίλειος Π. Παπαναστάσης, Ομότιμος Καθηγητής Λιβαδοπονίας του Α.Π.Θ.

Την 17^η Δεκεμβρίου 2013 δημοσιεύτηκε ο κανονισμός 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου που έχει ως στόχο τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης στη νέα περίοδο της ΚΑΠ (2014-2020). Στο άρθρο 23 του κανονισμού περιλαμβάνεται το γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο «Εγκατάσταση αγροδασικών συστημάτων», το οποίο προβλέπει την οικονομική ενίσχυση για την εγκατάσταση αγροδασικών συστημάτων με κάλυψη μέχρι το 80% του επιλέξιμου κόστους και ετήσια πριμοδότηση για την κάλυψη των δαπανών συντήρησής τους τα πρώτα 5 έτη. Σύμφωνα με τον ίδιο κανονισμό, ως «αγροδασικά συστήματα νοούνται συστήματα χρήσης της γης, στα οποία καλλιεργούνται δένδρα σε συνδυασμό με τη γεωργία στην ίδια έκταση». Δικαιούχοι του μέτρου είναι ιδιώτες που κατέχουν γη (γεωργοί), Δήμοι και ενώσεις γεωργών ή Δήμων. Επιλέξιμες δαπάνες είναι η φυτεία δασικών δένδρων σε χωράφια, η αραίωση δένδρων σε δάση και δασικές εκτάσεις, το κόστος σύνταξης των σχετικών μελετών, κατασκευής ποτιστρών και πρόχειρων καταλυμάτων για ζώα, αναγκαίων προπαρασκευαστικών εργασιών, αναπλήρωσης της φυτείας σε περίπτωση ζημιών από ακραίες κλιματικές συνθήκες, βοτανίσματος της φυτείας, προστασίας και κλαδέματος των δένδρων. Το μέτρο μπορεί να εφαρμοστεί σε γεωργικές εκτάσεις από ιδιώτες (γεωργούς) καθώς και σε δασικές από Δήμους υπό την προϋπόθεση ότι είναι διαχειριστές των εκτάσεων αυτών. Ο μέγιστος αριθμός των δένδρων δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 250 άτομα το εκτάριο, τα οποία πρέπει να συνδυάζονται με γεωργική καλλιεργεία ή βόσκηση. Στις γεωργικές εκτάσεις, η φυτεία των δένδρων μπορεί να γίνει σε γραμμές ή λωρίδες, ώστε να μην παρεμποδίζεται η χρήση γεωργικών μηχανημάτων. Το μέτρο αυτό υπήρχε και στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο της ΚΑΠ (2004-2013), αλλά δεν εφαρμόστηκε στην Ελλάδα. Στη νέα ΚΑΠ είναι σαφώς βελτιωμένο και πρέπει να εφαρμοστεί, γιατί θα προκύψουν σημαντικά οφέλη για τους γεωργούς και κτηνοτρόφους, ενώ θα βελτιωθούν σημαντικά το αγροτικό και δασικό περιβάλλον της χώρας μας.